

Spørgsmål og svar i forbindelse med ikrafttrædelse af EU-listen for invasive arter

Den følgende tekst er uofficielt oversat/redigeret fra Europa Kommissionens "Questions and answers" http://ec.europa.eu/environment/pdf/13_07_2016_QA_en.pdf af Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning.

Når der i det følgende står "invasive arter", dækker det over "invasive ikkehjemmehørende arter", da en art ikke kan være invasiv, hvis den ikke samtidig er ikkehjemmehørende, dvs. introduceret til landet.

Hvad er invasive arter?

Introducerede eller ikkehjemmehørende arter er planter, dyr, svampe og mikroorganismer, der er blevet transporteret på tværs økologiske barrierer såsom bjergkæder eller oceaner som følge af menneskelig indgriben og har etableret sig i et område uden for deres naturlige udbredelsesområde.

Der er i øjeblikket mere end 12.000 ikkehjemmehørende arter i EU. Mange af disse arter er bragt til Europa med vilje for deres skønhed, nytte eller kommercielle værdi, som fx mange haveplanter og kæledyr og arter, der anvendes som fødevarer. Andre af arterne er kommet ved et uheld - som utilsigtet forurening ved import af andre varer (fx i frøblandinger), eller skjult i fx godscontainere.

I det nye miljø kan disse arter være fri for rovdyr og de begrænsende faktorer som fødeknapthed eller konkurrence med andre arter, der normalt holder dem i skak. Nogle af arterne spredes hurtigt og bliver invasive arter, der forårsager betydelige skader på biodiversitet, menneskers sundhed eller økonomien. Omkring 10-15 % af de ikkehjemmehørende arter, der ankommer til Europa, bliver i sidste ende invasive.

Arter, der migrerer til EU som reaktion på klimaændringer, anses ikke som ikkehjemmehørende arter, da de ikke krydser økologiske barrierer ved menneskelig hjælp. Det er fx ulven, der er genindvandret til Danmark eller tyrkerduen, der har spredt sig nordpå. Dette er naturlige processer, hvor arter tilpasser sig ændrede vilkår.

Hvorfor skal vi håndtere problemerne med invasive arter?

Invasive arter er en af de vigtigste årsager til nedgangen i biodiversitet. De kan også forårsage betydelig skade på menneskers sundhed og økonomi. Omkostningerne i EU skønnes at være på mindst 12 milliarder € om året inden for fx sundhed og dyresundhed, tab af afgrøder, tab af fiskebestande, skader på infrastrukturen, problemer for sejladsen og skader på beskyttede arter. Da invasive arter spredes hurtigt og flere er på vej ind i EU, forventes omkostningerne at stige hurtigt.

Med forordningen om invasive arter indføres et omfattende system til at håndtere problemerne med invasive arter i EU. EU-listen over invasive arter af fællesskabsbetydning er et centralt element i denne forordning. EU-listen indeholder prioriterede arter, som kræver en fælles EU-indsats for at forebygge, minimere eller afbøde skaderne, og hvor det forventes at en EU-indsats

markant vil forbedre den forvaltningsmæssige effektivitet, specielt fordi der kommer begrænsninger på handelen. Medlemsstaterne skal gennemføre følgende foranstaltninger for arter på EU-listen: (1) forebyggende tiltag, (2) tiltag til tidlig opdagelse og hurtig udryddelse af nye invasive arter, og (3) forvaltning af de invasive arter, der allerede er vidt udbredt.

Det betyder, at listede arter ikke længere kan holdes, transporteres, avles eller udsættes. Hvis invasive arter opdages, er der en forpligtelse til udryddelse, mens der for de arter, der allerede er vidt udbred skal laves forvaltningsforanstaltninger.

Hvordan er EU-listen udarbejdet? Blev interessenterne tilstrækkeligt hørt?

Kommissionen har udarbejdet listen efter proceduren i forordningen om invasive arter. Først blev der udvalgt invasive arter, der allerede havde risikovurderinger, som var kompatible med artikel 5.1 i forordningen. Derefter blev Det Videnskabelige Forum, bestående af eksperter udpeget af alle medlemslandene, hørt om robustheden af risikovurderingerne. På dette grundlag blev en liste over invasive arter med kompatible risikovurderinger udviklet og gjort tilgængelig online i februar 2015. Herefter blev disse invasive arter evalueret for overensstemmelse med kriterierne for listning, som fastsat i artikel 4.3 og 4.6. Overholdelsen af disse kriterier blev drøftet indgående med medlemslandene i Komiteen for Invasive arter.

Både Kommissionen og medlemslandene kan fremsætte forslag til arter til EU-listen.

Medlemslandene havde mulighed for at høre interessenter mellem februar og december 2015. Et udkast til EU-listen blev derefter oversendt til Verdenshandelsorganisationen (WTO), hvorefter den blev forelagt til godkendelse i Komiteen for Invasive arter, der stemte for listen den 4. december 2015. Kommissionen vedtog listen den 13. juli 2016 og den vil træde i kraft 20 dage efter offentliggørelsen i den Europæiske Unions Tidende, hvilket vil sige 3. august 2016.

Hvorfor skal medlemslandene bekæmpe og forbyde arter, der ikke kan blive invasive hos dem?

Der kan være arter, som er uproblematisk i ét land - og måske endda giver økonomiske fordele, men som er meget skadelige i andre lande. Et eksempel er vandhyacint, som forårsager store skader i de sydeuropæiske lande (

<http://ec.europa.eu/environment/nature/invasivealien/docs/Workshop%20report.pdf>), men er biologisk uproblematisk og værdsat af gartnerierhverv i nordeuropæiske lande.

At tillade undtagelser for disse forskelle på et geografisk grundlag er ikke en mulighed, da det ville betyde handelsbarrierer på tværs af EU og dermed underminere effektiviteten af det indre marked. Når en art er opført på EU-listen, er det fordi, det er vurderet, at forvaltningen af den kræver en fælles EU-indsats fra alle medlemslandene. Regionale forskelle i invasivitet kan heller ikke tages i betragtning, fordi når en art indføres et sted i EU, kan videre transport og spredning til andre medlemslande ikke udelukkes. Desuden er der med den globale opvarmning ingen garanti for, at disse ikkehjemmehørende arter ikke bliver invasive i de områder, hvor de endnu ikke er problematiske.

Hvorfor indeholder EU-listen primært arter, der allerede er til stede i EU? Hvorfor omfatter den så få arter, der endnu ikke er til stede?

Denne første EU-liste indeholder primært arter, der allerede er til stede i EU. Disse arter er kun etableret i nogle medlemslande. Derfor vil det være nødvendigt med en indsats for at forhindre, at de spredes yderligere og for at minimere eller afbøde skaderne, hvor disse arter allerede er etableret. Desuden var der for mange af de invasive arter, som endnu ikke er til stede i EU, ingen tilstrækkelig risikovurdering til rådighed endnu. Der er flere risikovurderinger under udvikling, og EU-listen vil løbende blive revideret. En opdatering af listen er allerede under forberedelse. Fremtidige opdateringer af listen forventes at tilføje flere arter, der endnu ikke er til stede i EU, og dermed at flytte fokus mere over på forebyggelse, hvilket er mere effektivt både miljømæssigt og økonomisk.

Vil medlemslande være forpligtet til at udrydde arter fra EU-listen, der er vidt udbredte? Skal Tyskland udrydde vaskebjørne? Eller skal England til at udrydde det grå egern?

Medlemslandene har ikke pligt til at udrydde de invasive arter på EU-listen, der allerede er vidt udbredt i landet. Det er op til medlemslandene at vælge de relevante forvaltningstiltag alt efter lokale forhold. I forhold til vaskebjørnen, er det en prioritet at forhindre, at denne art spredes til områder i EU, hvor den endnu ikke er til stede - især til øer, hvor den kan forårsage store skader. Som fastsat i artikel 19.2 i forordningen, kan disse forvaltningsforanstaltninger sigte mod udryddelse, bestandskontrol eller inddæmning af en listet invasiv art. I artikel 19.1 hedder det, at disse foranstaltninger skal stå i forhold til indvirkningen på miljøet, være tilpasset de særlige forhold i det pågældende medlemsland og være baseret på en analyse af omkostninger og fordele. Der er derfor hverken en forpligtelse for Tyskland at udrydde vaskebjørn eller en forpligtelse for England at udrydde det grå egern.

Hvorfor er nogle kendte invasive arter såsom japansk pileurt ikke med på EU-listen?

Nogle kendte invasive arter er ikke med på listen, enten fordi der ikke er udarbejdet en risikovurdering for dem, fordi risikovurderingerne ikke omfattede alle de oplysninger, der kræves i forordningen, eller fordi der var ikke tilstrækkelig dokumentation for, at de arter opfylder kriterierne for at komme på EU-listen. F.eks. var de eksisterende risikovurderinger for kæmpe-bjørneklo og ægyptisk gås, ikke tilstrækkelige og arterne kom derfor ikke med på den første liste (forordningen foreskrev, at den skulle foreligge senest et år efter vedtagelse), men da risikovurderingerne efterfølgende er blevet gjort færdige, vil de blive behandlet i forbindelse med opdatering af listen. Japansk pileurt og bynke-ambrosie er eksempler på arter med en risikovurdering, der indeholdt alle nødvendige oplysninger, men manglede tilstrækkelig dokumentation for, at optagelse på EU-listen effektivt ville forhindre, minimere eller afbøde de negative virkninger. Derfor besluttede Komiteen for invasive arter, at listning af arterne ikke ville gøre en forskel, og derfor blev arterne ikke listet i første omgang.

Vil det være helt forbudt at holde de invasive arter, der er på EU-listen? Hvad hvis en invasiv art er truet i sit oprindelsesområde? Eller hvis den har en særlig medicinsk værdi?

Forordningen for invasive arter åbner mulighed for enkelte undtagelser for at holde invasive arter på EU-listen. Virksomheder involveret i ex situ-bevaring, forskning eller medicinske anvendelser af visse arter på EU-listen vil kunne ansøge om tilladelser hos deres myndigheder til at holde disse

arter. Listede invasive arter, der er truet andre steder, vil kunne holdes inden for rammerne af f.eks. et ex-situ bevaringsprogram. Andre anvendelser kan også være tilladt, men kun undtagelsesvis hvis disse er begrundet af hensyn til tvingende nødvendige samfundsinteresser, herunder af social eller økonomisk art. I alle tilfælde skal det sikres, at arterne ikke undslipper.

Pålægger forordningen aflivning af dyr?

Forordningen omfatter ikke nogen forpligtelse til aflivning af dyr. Det er op til medlemslandene at vælge passende foranstaltninger, enten dødelige (aflivning) eller ikke-dødelige (indesluttet opbevaring uden reproduktion), til opfyldelse af forordningens bestemmelser. Når en art på EU-listen først er fundet i naturen, skal den udryddes hurtigt. Det vil være bedst at handle så hurtigt som muligt, og om muligt forhindre at listede arter spredes til områder, hvor de ikke allerede er. Ved bekæmpelse skal nødvendige lidelser for dyrene undgås, og man skal være opmærksom på, at det generelt er mere effektivt og omkostningseffektivt at bekæmpe tidligt i invasionsprocessen end på et senere tidspunkt. Når listede arter allerede er vidt udbredt, vil der være en forpligtelse til at foretage forvaltningstiltag. Det er medlemslandene, der vælger passende foranstaltninger til udryddelse og kontrol. Dyr på EU-listen kan fanges levende og holdes under indesluttede forhold i f.eks. zoologiske haver, forudsat at reproduktion og flugt forhindres.

Vil forordningen forpligte ejere af kæledyr til at afhænde deres dyr?

Nej, de private ejere af kæledyr vil kunne holde deres dyr frem til udgangen af dyrets naturlige liv, hvis reproduktion og flugt forhindres. Også her gælder det, at forordningen har til hensigt gradvist at udfase listede arter.

Kan zoologiske haver holde deres dyr?

Zoologiske haver skal gradvist udfase hold af arter på EU-listen, men de vil fortsat kunne beholde deres dyr, indtil de dør en naturlig død, forudsat at reproduktion og flugt forhindres. Zoologiske haver kan spille en rolle i udryddelsen og forvaltning af de listede arter, fx ved at tage imod tilfangetagne dyr eller uønskede kæledyr ind og holde dem indtil slutningen af deres naturlige liv, hvis dyrenes reproduktion og flugt forebygges, forudsat at denne rolle er beskrevet i medlemslandets handlingsplan.

Hvad skal der ske med kommercielle hold af arterne på EU-listen? Hvad med dyrehandlere, gartnerier og havecentre?

Forordningen indeholder overgangsbestemmelser for kommercielle bestande af arter på EU-listen. Kommercielle ejere har to år til at tømme deres lager, fx ved at sælge eller overføre dem til virksomheder, der har fået tilladelse til at fortsætte med at bruge de arter (til fx forskning). I det første år, vil kommercielle ejere også kunne sælge arter på EU-listen til ikke-kommercielle ejere, der vil være i stand til at holde disse arter indtil slutningen af deres naturlige liv, forudsat at de holdes og transporteres under indesluttede vilkår og alle relevante foranstaltninger er på plads for at sikre, at reproduktion og udslip ikke er muligt.

Hvad sker der med borgere med listede planter i deres have? De kender måske ikke navnet på deres planter, og de ved ikke, hvordan eller hvornår de er kommet.

Planter, der er almindeligt til stede i haver, vil blive betragtet som planter, der er etableret i naturen, fordi det er meget vanskeligt at forhindre deres reproduktion og spredning (fx frø flyver rundt). For disse arter skal medlemslandene træffe passende forvaltningsforanstaltninger, fx oplysningskampagner.

Hvad skal borgerne gøre, hvis de observerer en art på EU-listen?

Medlemslandene bliver forpligtet til at udvikle et overvågningssystem, der kan opdage arterne på EU-listen. Borgerinddragelse og offentlige indberetninger kan være en del af dette system. Hvis man observerer en art på EU-listen, rådes man til at rapportere dette til landets myndigheder. Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning opretter et indberetningssystem.

Hvad vil der ske, hvis en invasiv plante på EU-listen invaderer et økologisk landbrug? Bliver landmanden så forpligtet til at anvende sprøjtemidler?

I forordningen fastsættes en forpligtelse til hurtigt at udrydde eller kontrollere invasive arter på EU-listen, men der foreskrives ikke nogen specifikke metoder. Det er op til medlemslandene at vælge de foranstaltninger til udryddelse og kontrol, som er passende til de lokale forhold.

Hvad med arter på EU-listen, som indsamles/jages til konsum? Skal fiskerne stoppe fiskeriet amerikanske krebs, herunder signalkrebs? Vil det ikke længere være muligt at eksportere levende kinesiske uldhåndskrabber til Kina?

Indsamling/jagt på invasive arter på EU-listen kan fortsættes, forudsat at det er inkluderet i en national handlingsplan. I de skandinaviske lande har man fisket amerikanske krebs i lang tid, og Holland eksporterer kinesiske uldhåndskrabber til Kina. Fiskeri og enhver anden form for indsamling/høst kan indgå i de nationale bekæmpelsesprogrammer, men ny udsætning er udelukket. Selv salg af levende enheder kan tillades, forudsat at udslip i EU forhindres. Sådanne arter kan dog ikke transporteres til eller gennem nogen medlemslande, som ikke har inkluderet dem i deres forvaltningsforanstaltninger.

Er der finansiering til rådighed til implementering af forordningen?

Der vil ikke være dedikerede EU-midler til invasive arter, men der kan søges støtte gennem de eksisterende europæiske finansieringsmekanismer, fx LIFE-programmet, landdistriktprogrammet, regionale udviklingsfonde og forskningsmidler. Især LIFE-programmet støtter projekter om forebyggelse samt kontrol. Nogle eksempler er projekter, der sigter på at forebygge indførelsen af invasive planter gennem samarbejde med gartnerierhvervet i Belgien, genoprette levesteder i flodmundinger ved at kontrollere invasive planter i Baskerlandet eller beskytte den hjemmehørende biodiversitet ved at kontrollere mårhunde i Sverige.

Hvor hurtigt vil listen blive opdateret? Hvordan kan berørte sektorer vide på forhånd?

EU-listen er ikke statisk, og forordningen beskriver, hvordan den bør opdateres. Dette er en løbende proces, og oplysninger om invasive arter under overvejelse til fremtidige opdateringer kan

findes på Europa Kommissionens webside

http://ec.europa.eu/environment/nature/invasivealien/index_en.htm